

ЄВРОСОЮЗ: ОБОРОННІ СПРОМОЖНОСТІ І ПАРТНЕРСТВО ІЗ НАТО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті показано значення Євросоюзу і партнерство із НАТО

Ключові слова : Євросоюз, НАТО

Abstract

The article shows the importance of the European Union and the partnership with NATO

Keywords: European Union, NATO.

І НАТО, і Європейський Союз (ЄС) з самого початку свого існування беруть участь у збереженні й посиленні безпеки і стабільності у Західній Європі. НАТО працює над цим завданням як потужний оборонний політично-військовий альянс, який по закінченні холодної війни поширив безпеку на більшу частину євроатлантичної території як за рахунок вступу нових членів, так і створюючи нові партнерства. Європейський Союз забезпечує зміцнення стабільності, постійно працюючи над економічною і політичною інтеграцією, спочатку серед західних країн, а потім запрошуючи нових членів до вступу.

Розширення цих організацій дозволяє дедалі більшому числу європейських країн брати безпосередню участь у політичному і економічному розвитку Європи, багато з них є членами обох організацій. До 2000 року офіційних відносин між двома організаціями не існувало. До цього, а особливо протягом 90-х років, Західноєвропейський Союз (ЗЄС) виконував зв'язкову функцію забезпечення співпраці між НАТО і тими європейськими державами, які прагнуть побудувати міцнішу, власне Європейську систему безпеки і оборони в рамках НАТО.

Ситуація радикально змінилася в 1999 році, коли на тлі конфлікту на Балканах керівництво ЄС вирішило розвивати власне Європейську систему безпеки і оборони в самому Європейському Союзі, координуючи цю діяльність з НАТО, і взяти на себе відповідальність за більшість функцій, які належали Західноєвропейському Союзу. Наступного року НАТО і ЄС розпочали спільну розробку рамок співпраці і консультацій. Ця робота завершилась досягненням 295 стратегічного партнерства між двома організаціями (Декларація-ЄС про Європейську політику безпеки і оборони (ESDP) та ухвалення положень «Берлін-плюс», які надають Європейському Союзу доступ до колективних ресурсів і засобів НАТО в разі проведення військових операцій. Це заклало основу співпраці між НАТО і ЄС у сфері врегулювання кризових ситуацій на заході Балкан, а також розвитку співробітництва з інших питань.

Співпраця між НАТО і ЄС та вироблення власне Європейської системи безпеки і оборони в НАТО. На початку 90-х років стало очевидно, що європейським країнам треба взяти на себе більшу відповідальність за спільну безпеку і оборону. Збалансування відносин між Європою і Північною Америкою було необхідне за двох причин: по-перше, для перерозподілу економічного тягаря безперервної підтримки безпеки Європи, а по-друге, для віддзеркалення поступового народження у рамках європейських інституцій потужнішої та краще інтегрованої європейської політичної ідентичності та переконання багатьох держав ЄС в тому, що Європа повинна мати можливість вдаватись до військових заходів тоді, коли НАТО не бажає брати військової участі у подіях.

Виникнення нових підходів до проблем європейської безпеки великою мірою зумовлене конфліктами на західних Балканах у 90-х роках. Нездатність Європи втрутитись з метою запобігання або врегулювання таких конфліктів привела до колективного усвідомлення того, що Європейський Союз повинен усунути дисбаланс між його потужною економікою та обмеженим політичним впливом. Багатьом стало очевидно, що скоординовані дипломатичні зусилля з припинення конфлікту політичними засобами повинні спиратися у разі необхідності на потужну військову силу. Внаслідок цього Європейський Союз протягом 90-х років дедалі активніше займав запобіганням конфліктам та врегулюванням криз поза своїми межами.

Важливий крок у цьому напрямку зроблено у 1992 році, коли було підписано Маастрихтський договір, який містить згоду керівництва ЄС розвивати зовнішню політику і політику безпеки (CFSP) «зокрема формування спільної оборонної політики, яка з часом може привести до спільної оборони». Як елемент розвитку Європейського Союзу Західноєвропейський Союз отримав завдання розробляти і впроваджувати рішення і дії ЄС, які впливають на оборону. Ініціатива розвивати європейські засоби і можливості оборони за допомогою Західноєвропейського Союзу знайшла продовження у Амстердамському договорі ЄС від 1997 року.

Цей договір, який набув чинності у травні 1999 року, містив так звані «Петерзберзькі завдання» гуманітарні та пошуково-рятувальні операції, миротворчі завдання, завдання бойовим силам з врегулювання кризових ситуацій включаючи примушення до миру – створивши основу для оперативного розвитку спільної європейської політики оборони. Водночас на саміті НАТО в Брюсселі у 1994 році було прийнято рішення про розвиток власне Європейської системи безпеки і оборони в НАТО.

Це привело до досягнення практичних домовленостей, згідно з якими Альянс отримав можливість підтримувати європейські військові операції, які виконує Західноєвропейський Союз. На наступних зустрічах міністрів оборони і міністрів закордонних справ держав-членів НАТО в Берліні і Брюсселі в червні 1996 року та саміті НАТО в Мадриді у 1997 році були прийняті рішення, які підсилили цей розвиток. У такий спосіб Західноєвропейський Союз водночас розвивався як оборонний компонент Європейського Союзу, так і як засіб посилення європейської складової НАТО.

Європейські держави — члени Альянсу визнали, що в процесі досягнення справжньої європейської військової спроможності необхідно уникати зайвого дублювання командних структур, планових штабів та військових ресурсів і засобів, якими володіє НАТО. Більше того, такий підхід допоможе посилити європейський внесок у місії і заходи Альянсу, при цьому підтримуючи прагнення Альянсу розвивати спільну зовнішню політику і політику безпеки і задовольняючи загальну потребу у збалансованішому трансатлантичному зв'язку. Домовленості щодо співпраці між НАТО і ЗЄС, досягнуті протягом 1991-2000 років, заклали основу для подальшого розвитку відносин між НАТО і ЄС. На практиці ці домовленості означатимуть, що у разі виникнення кризи, в розв'язанні якої Альянс не братиме участі, а Західноєвропейський Союз вирішить врегулювати кризу, він може зробити запит на використання ресурсів і засобів Альянсу для проведення операції під своїм політичним контролем і стратегічним керівництвом.

Новим поштовхом до розвитку цих відносин став британськофранцузький саміт в Сен-Мало в грудні 1998 року. Франція і Велика Британія погодилися з тим, що Європейський Союз «повинен бути спроможний до автономних дій, підтриманих надійною військовою силою, засобами прийняття рішення про її застосування і готовністю це зробити з метою реагування на міжнародну кризу». Вони прийняли спільну заяву, в якій висловили своє рішуче прагнення дати Європейському Союзу можливість досягти цих цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амстердамський договір – Заключний акт (3) – Декларація про ЗЄС, 10 листопада 1997 року. URL: <http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/amsterdam.html#125030020> (дата звернення: 19.03.2021).
2. Відносини НАТО-ЄС і Європейська система безпеки та оборони – Комюніке на рівні міністрів, Берлін, 3 червня 1996 року (пункти 2, 7, 8, 20). URL: <http://www.nato.int/docu/pr/1996/p96-063e.htm> (дата звернення: 19.03.2021).
3. Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір), 29 липня 1992 року – про Спільну зовнішню та безпекову політику і Європейську політику безпеки та оборони – Декларація про ЗЄС. URL: http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/EU_treaty.html (дата звернення: 19.03.2021).
4. Декларація ЄС-НАТО про ЄПБО (Європейську політику безпеки та оборони), 16 грудня 2002 року. URL: <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-142e.htm> (дата звернення: 19.03.2021).
5. Рішення Ради про надання інформації за Угодою НАТО-ЄС про безпеку інформації, 24 березня 2003 року. URL: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/03/st07/st07588en03.pdf> (дата звернення: 19.03.2021).
6. Спільна декларація Франко-Британського саміту, Сен-Мало, Франція, 3-4 грудня 1998 року. URL: <http://www.isseu.org/chaillot/cha147e.html> (дата звернення: 19.03.2021).
7. Угода ЄС-НАТО про узгоджений підхід щодо ситуації на західних Балканах, 29 липня 2003 року. URL: <http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-089e.htm> (дата звернення: 19.03.2021).
8. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Формування європейської ідентичності: аргументи для України. Політологічний вісник. Вип. 80. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2018. С. 20–35.
9. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенко, В. О. Корнієнка. Київ : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. 406 с.

Незгода Владислав Михайлович – студент групи БМІ-18б факультету ІРЕН Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, nezhoda2@gmail.com.

Vladislav Nezhod student of BMI-18b group of IREN faculty of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, nezhoda2@gmail.com.

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com.

Supervisor: **Kornienko Valerii** – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com.